

KOMMUNEDDELPLAN FOR STIER OG LØYPER

**Vedtatt av Nore og Uvdal kommunestyre
2. februar 2009
kommunestyresaksnummer 7/09**

INNHOOLD

FORORD	4
HOVEDDEL I	
SAMMENDRAG AV PLANEN	5
I. INTENSJONER OG MÅLSETNINGER	5
II. ORGANISERING	5
I.I. ORGANISERING AV ARBEIDET	5
I.II INNDELING AV LOKALE STI- OG LØYPEOMRÅDER	6
III. ØKONOMI	6
III.I. FRAMTIDIG BEHOV	6
III.II. ØKONOMISKE BIDRAG FRA ANDRE	6
III.III. FORDELING AV TILSKUDD TIL UTVALGENE/OMRÅDENE..	7
IV. INNDELING AV STI- OG LØYPENETTET	7
IV.I. VINTERLØYPER	7
IV.II. SOMMERSTIER OG TURVEIER	7
IV.III. SYKKELRUTER	7
V. INFORMASJONSARBEID	7
VI. KULTURMINNER I TUROMRÅDENE	8
VII. PARKERINGSMULIGHETER	8
HOVEDDEL II	
INTENSJONER OG MÅLSETNINGER	8
II.1. PLANENS INTENSJON/MÅLSETNINGER	8
II.2. BAKGRUNN FOR PLANARBEIDET	9
II.2.1. HISTORIKK	9
II.2.1.1. Organisering	9
II.2.1.2. Økonomi	10
II.2.1.3. Sti- og løypenettet	10
II.2.1.4. Oppsummering siden forrige rullering av planen	11
II.2.2. LOVBESTEMMELSER	12
II.3. INNDELING AV STI- OG LØYPENETTET	13
II.3.1. VINTERLØYPER	13
II.3.1.1. Lysløyper	14
II.3.1.2. Stier og løyper i nærmiljøet	15
II.3.1.3. Oversikt over antall km godkjente løyper/ kategorier	15
II.3.1.4. Kort beskrivelse av de enkelte løypetraseen	15
II.3.1.5. Merking og skilting av skiløypene	17
II.3.1.6. Vedlikehold og oppgradering av løypenettet	17
II.3.2. SOMMERSTIER OG TURVEIER	17
II.3.2.1. Kort beskrivelse av de enkelte stiene	18
II.3.2.2. Vedlikehold og oppgradering av stinettet	19
II.3.3. SYKKELRUTER	19
II.3.3.1. Numedalsruta	20
II.3.3.2. Lokale sykkelruter	20
II.3.3.3. Oversikt over veier som er aktuelle å skilte	20
II.4. ØKONOMI	21
II.5. INFORMASJONSARBEID	21
II.6. KULTURMINNER	22
II.7. PARKERING	23

HOVEDDEL III

HANDLINGSPLAN	23
III.1. HOVEDMÅL	23
III.2. ORGANISERING AV ARBEIDET	24
III.2.1. Overordna retningslinjer	24
III.2.2. Retningslinjer for sti- og løypenemnda	25
III.2.3. Retningslinjer for sti- og løypeutvalgene	25
III.2.4 Andre organisasjonsformer	26
III.3. VEDLIKEHOLD/UTVIKLING AV STI- OG LØYPENETTET	27
III.4. ØKONOMI	27
III.4.1 Grunntilskudd	28
III.4.2 Tilskudd til vinterløypene	28
III.4.3. Driftsavtaler/tilskudd til områder hvor det er private løypelag ...	29
III.4.4. Tilskudd til sommerstinettet	29
III.4.5. Tilskudd utover ordinær drift/prosjekt	29
III.4.6. Tilskudd til investeringer i løypeprepareringsutstyr	29
III.5. INFORMASJON	30
III.6. KULTURMINNER	31
III.7. PARKERING	31

FORORD

”Kommunedelplan for stier og løyper i Nore og Uvdal” er sammen med sti- og løypekartet de sentrale styringsdokumentene for kommunens arbeid og engasjement med stier og løyper, og derfor viktige verktøy for både politikerne, administrasjonen og for ”feltarbeiderne”.

Kommunedelplanen og kartet er også viktig dokument som grunnlag for reiselivssatsing i Nore og Uvdal, og derfor viktig både for kommunens egen befolkning, for næringslivet, og som et ”reiselivsprodukt” av interesse for fritidsbeboere og tilreisende.

Kommunedelplaner skal som en del av kommunens sentrale planverk, i utgangspunktet rulleres en gang i løpet av hver kommunestyreperiode, dvs. min. hvert 4. år. Førrige gang dette ble gjort var våren 2003.

Rulleringen av sti- og løypekartet er i de siste år blitt tatt som en del av den ”områdevis” revideringen av kommunens arealplan. Nye og ”reviderte” stier og løyper må derfor heretter tas inn i planen (tekstdelen) som vedlegg, etter hvert som de blir godkjent og tatt med på løypekartet i nye områder av kommunen.

Dette forslaget til nytt plandokument bygger i hovedsak på gjeldende delplan og tidligere vedtatte retningslinjer for arbeidet med stier og løyper i kommunen.

Planforslaget er delt inn i hoveddeler: **Hoveddel I** er et kortfattet sammendrag av planen. **I hoveddel II** behandles bakgrunnen for planen og planarbeidet: Hva ønsker vi å oppnå/målsetninger, en oppsummering av kommunens arbeid med stier og løyper fram til nå, organisering av arbeidet, økonomi knyttet til arbeidet, inndeling av sti- og løypenettet, informasjonsarbeid, kulturminner i turområdene, parkeringsmuligheter. **Planens hoveddel III** er så en handlingsplan med forslag til konkrete handlingsmål og retningslinjer for arbeidet i perioden.

HOVEDDEL I

SAMMENDRAG AV PLANEN

I. MÅLSETNINGER

I.I OVERORDNET NASJONAL MÅLSETNING:

Alle skal i sin hverdag ha gode muligheter til å drive et variert friluftsliv som en helse- og trivselskappende, naturvennlig fritidsaktivitet. (Langtidsplanen for Direktoratet for Naturforvaltning).

I.II LOKAL MÅLSETNING:

Nore og Uvdal kommune skal i framtiden være et kvalitativt godt og attraktivt turområde året rundt, både for tilreisende turister og for den fastboende befolkning. Skal kommunen lykkes i dette må kvaliteten på sti- og løypenettet holde høy standard.

II. ORGANISERING

II.I. ORGANISERING AV ARBEIDET

1. Generelt

1. Kommunens engasjement i arbeidet med stier og løyper ligger under NMK-hovedutvalget sitt ansvarsområde.

2. Til grunn for arbeidet legges de mål og retningslinjer som til enhver tid er trukket opp i kommunens gjeldende sti- og løypeplan, samt det godkjente løypenettet som ligger på kommunens vedtatte sti- og løypekart (arealdelen av kommuneplanen).

2. Kommunal sti- og løypenemnd

Det oppnevnes en kommunal sti- og løypenemnd som et underutvalg under NMK. Nemnda har hovedansvaret for og utfører det ”løpende” arbeidet med stier og løyper på vegne av hovedutvalget/kommunen, i samarbeid med administrasjonen. Administrasjonen stiller nødvendig sekretærhjelp til disposisjon for nemnda.

3. Lokale sti- og løypeutvalg

For hvert av løypeområdene skal det oppnevnes et kommunalt sti- og løypeutvalg. Sti- og løypeutvalgene er ansvarlige for og utfører det praktiske arbeidet ute i områdene, i tråd med de retningslinjer som sti- og løypeplanen trekker opp.

4. Private løypelag

I områder hvor det kommer henvendelse fra lokale interessegrupper (grunneiere, hytteeiere, turistbedrifter osv.), kan det kommunale sti- og løypeutvalget erstattes med private løypelag. Hovedutvalget fatter i så fall vedtak om at dette kan gjøres. Retningslinjene for de kommunale sti- og løypeutvalgene skal også være retningsgivende for de private

løypelagenes virksomhet. Kommunen inngår særskilte avtaler med de private løypelagene om tilskudd til arbeidet.

II.II. INNDELING AV LOKALE STI- OG LØYPEOMRÅDER

Område 1. Dagalifjell & Øvre Uvdal

2. Jønndalen
- " 3. Imingfjell
- " 4. Rødberg
- " 5. Borgegrend
- " 6. Øygardsgrend
- " 7. Tunhovd
- " 8. Åsbøseterdalen
- " 9. Ytre Nore

III. ØKONOMI

III.I. FRAMTIDIG BEHOV

Rammen for kommunens økonomiske bidrag til arbeidet avklares ved de årlige budsjettbehandlinger, men må også i kommende periode være tilstrekkelig for at det skal være mulig å opprettholde og videreutvikle sti- og løypenettet.

Dersom nye løyper tas inn ved revidering/godkjenning av kommunens sti- og løypekart (rullering av kommuneplanens arealdel), må det dessuten også tas økonomisk høyde for dette ved senere budsjettbehandlinger.

Den største delen av midlene bør i årene framover kanaliseres til lokale tiltak, så som tilskudd til oppkjøring av skiløyper vinterstid, og til utbedringsarbeider og tilrettelegging av sti- og løypenettet i sommerhalvåret.

Behovet for nytt og bedre løypeprepareringsutstyr vil øke i årene framover. Det blir derfor viktig at tilskuddsordningen som kommunestyret vedtok i 2006, med 1/3-dels finansiering av nytt utstyr finansiert med midler fra næringsfondet, utnyttes. Målet bør være at alle områdeutvalg/løypelag som ønsker det ved utgangen av 4-års-perioden disponerer egen løypeprepareringsmaskin.

III.II. ØKONOMISKE BIDRAG FRA ANDRE

En svært viktig oppgave i årene framover både for sti- og løypenemnda og administrasjonen vil være å arbeide aktivt for å få økt de økonomiske bidragene fra andre aktører til arbeidet (næringsliv, grunneiere, hytteeiere). – Å lykkes i dette vil være en forutsetning for å kunne få til en heving av kvaliteten på sti- og løypenettet.

Det bør dessuten kunne vurderes om det i framtiden kan være fornuftig å tilføre midler også fra andre kommunale sektorer til arbeidet. Med tanke på den viktige betydningen et

godt tilbud innen stier og løyper har både for lokalbefolkningens helse og trivsel, er det nærliggende å tenke at for eksempel tilskudd fra helsesektoren burde kunne benyttes til tilretteleggingstiltak både generelt og for spesielle brukergrupper.

III.III FORDELING AV TILSKUDD TIL UTVALGENE/LØYPEOMRÅDENE

Tilskudd til de lokale utvalgene som er i tråd med retningslinjene gitt i planen og innen budsjettets rammer, fordeles administrativt.. Tilskuddene utbetales normalt etter at utvalgene har sendt inn rapportskjema over utført arbeid.

Driftsavtaler mellom kommunen og private løypelag legges fram for sti- og løypenemnda til uttalelse, før de godkjennes av hovedutvalget.

Søknader om tilskudd til annet, så som større investeringer i utstyr, større utbedringsarbeider i sti- og løypenettet etc. vurderes av sti- og løypenemnda. Midler til dette gis eventuelt som særskilte bevilgninger av hovedutvalg/kommunestyre.

IV. INNDELING AV STI- OG LØYPENETTET

IV.I. VINTERLØYPER

Skiløypenettet deles inn i fire kategorier A, B, B*, C, D. Dette danner grunnlaget både for prepareringen av løypene, og for tilskuddene som gis fra kommunen til arbeidet.

IV.II. SOMMERSTIER OG TURVEIER

De stiene som er tegnet inn på kommunens vedtatte sti- og løypekart skal være ryddet, merket og vedlikeholdt på forsvarlig måte.

Andre aktuelle stier kan etter avtale med berørte grunneiere, ryddes/merkes i den grad ressurser strekker til, med det siktemål at disse eventuelt etter hvert også kan trekkes inn i det ”offisielle” stinettet.

IV.III SYKKELRUTER

I tillegg til den nasjonale sykkelruta ”Numedalsruta”, skal det arbeides aktivt for å få skiltet et nett av lokale veier egnet for sykling. Det bør også utarbeides enkle kart over sykkelveiene samt tilhørende informasjonsmateriell med anbefalte sykkelruter.

V. INFORMASJONSARBEID

Er et viktig arbeidsområde som i samarbeid med turistnæringen må prioriteres høyt i kommende periode.

Det skal fokuseres på videreføring av merking/skilting, ikke minst av stier og veier til sommerbruk, samt utarbeiding av egnet informasjonsmateriell, turforslag, enkle kart til gratis distribusjon etc.

Det vil også være naturlig, i samarbeid med næringssselskapet, å se på mulighetene for å utvikle mer ”avanserte” kartløsninger, som bruk av bl.a. internett og GPS åpner for.

VI. KULTURMINNER I TUROMRÅDENE

I kommunen finnes det et utall av kulturminner. Mange av kulturminnene vil også være interessante og aktuelle turobjekter som folk vil kunne ha glede av å oppsøke.

Spesiell merking og skilting i tilknytning til sti- og løypenettet i kommunen kan bidra positivt til dette, og er et felt som det bør settes økt fokus planperioden.

2009 er av regjeringen utpekt som et kulturminneår. Dette bør absolutt også stimulere til økt oppmerksomhet på lokale kulturminner i vår kommune. Vi har alle et ansvar for å formidle denne kulturarven videre.

I Nore og Uvdal er gravfeltet ved Frygne allerede ”blinket ut” av fylkeskommunen som et spesielt objekt fylket vil sette fokus på.

VII. PARKERINGSMULIGHETER

Det er viktig å kunne tilby brukere av løype- og stinettet gode muligheter til å kunne få parkert ved naturlige utgangspunkt for både korte og lengre turer.

Det vil derfor være en viktig oppgave for kommunen, i samarbeid med veimyndighetene, grunneiere og næringslivet, å arbeide for å få til bedre parkeringsmuligheter i tilknytning til de mest populære utfartsområdene, og å få disse tydelig og hensiktsmessig skiltet. Dette gjelder ikke minst på RV 40 på strekningen Vasstulan – Torsetlia.

HOVEDDEL II

INTENSJONER OG MÅLSETNINGER

II.1. PLANENS INTENSJON/MÅLSETNINGER MED PLANARBEIDET

Hovedhensikten med å ha en kommunedelplan for sti- og løypearbeidet er to-delt: Planen skal gi kommunens politikere et best mulig grunnlag for å fatte vedtak og bestemmelser innen saksområde. Planen er dessuten også et ”styringsverktøy” for både administrasjonen og for de som har ansvaret for og utfører det praktiske arbeidet ute i ”felten”.

Slik sett trekker planen opp både rammene for arbeidet, hvilke prioriteringer som skal gjøres, og staker ut både retningen og setter grensene for hvordan kommunen i årene framover skal engasjere seg innen saksfeltet.

Skal Nore og Uvdal være en god kommune å oppholde seg i, enten man bor her fast eller er her på besøk eller i feriesammenheng, vil det å kunne delta i meningsfulle aktiviteter og ha positive opplevelser, være svært avgjørende for livskvaliteten til den enkelte.

Tradisjonelt har ulike former for friluftsliv stått rotfast i den norske "folkesjela", og undersøkelser viser at fortsatt er det "å gå på tur" sommer som vinter, en aktivitet som scorer svært høyt over hva folk bruker fritiden sin til.

Det vil derfor være svært viktig når politiske beslutninger skal tas i vår kommune i årene framover, at det å legge til rette for at folk har gode muligheter til å drive friluftsliv i ulike former, blir høyt prioritert.

Nore og Uvdal kommune skal ha kvalitativt gode og attraktive turområder som gir alle, både fastboende og tilreisende gode muligheter for opplevelsesrike, helse- og trivselskapende, naturvennlige fritidsaktiviteter sommer som vinter.

Et godt utbygd og veldrevet skiløypenett og turstinett er i denne sammenheng av helt avgjørende betydning.

II.2. BAKGRUNN FOR PLANARBEIDET

II 2.1 HISTORIKK

II 1.1.1 Organisering

Kommunens engasjement i arbeidet med stier og løyper startet på begynnelsen av 1980-tallet. Daværende tiltakssjef startet opp arbeidet med å registrere de mest brukte turløyper og stier. I tillegg ble en del aktuelle kulturminner registrert. Formålet var å utgi et turkart over Nore og Uvdal kommune.

Arbeidet med turkartet ble av ulike årsaker ikke fullført. Kommunes engasjement med stier og løyper var likevel kommet i gang. Arbeidet var lenge preget av at det ikke fantes noen vedtatt plan for framdrift eller organisering av arbeidet. Daværende kommunale friluftsnemnd og også idrettsutvalget var i perioder inne i bildet. Økonomiske tilskudd til arbeidet var også preget av tilfeldigheter. Formannskapet, kulturstyret og næringskonsulenten har i ulike perioder gitt tilskudd til merking og skilting av løypenettet, og til oppkjøring av skiløyper.

I 1989 ble arbeidet intensivert. Det ble satt ned ei administrativ gruppe som skulle se nærmere på løypenettet, og på de tilskudd kommunen ga til oppkjøring av skiløypene. Arbeidet resulterte i et forslag til et "offisielt" løypenett. Forslaget ble lagt ut til høring sammen med arealdelen av kommuneplanen. Dette løypekartet ble vedtatt i kommunestyret i september 1991.

Organiseringen av arbeidet ble administrativt lagt til kulturkontoret, og kulturstyret fikk det politiske ansvaret. Det ble opprettet ei løypenemnd for hele kommunen og 8 lokale

løypeutvalg (senere utvidet til 9 utvalg). Løypeutvalgene fikk ansvaret for den praktiske gjennomføring av arbeidet i sine områder.

Kulturstyret vedtok i april 1992 retningslinjer for arbeidet til løypenemnd og til løypeutvalgene. Etter ett års prøvetid stadfestet kommunestyret i desember 1992 organiseringen som en permanent ordning. Kommunestyret ga samtidig et tydelig signal om at det skulle satses økonomisk på arbeidet med stier og løyper. Dette var i tråd med den da nylig vedtatt turist- og aktivitetsplan for Nore og Uvdal.

Ved omorganiseringen av den kommunale nemndstrukturen høsten 1995 ble løypenemnda lagt inn som et underutvalg under Hovedutvalg for Næring, Miljø og Kommunalteknikk. Fagavdeling for skole-barnehage-kultur skulle fortsatt ha sekretæransvaret for arbeidet..

II 2.1.2 Økonomi

Fra 1991 bevilget kommunen 200.000 kroner årlig i tilskudd til merking og skilting av løypenettet, oppkjøring av skiløyper, rydding av stier sommerstid m.m. Denne summen er så etter hvert blitt økt. I 2001 ble det avsatt totalt 380.000 kroner, og i 2002 ble det bevilget 450.000 kroner. I 2008 er det på budsjettet avsatt kr.600.000,- til arbeidet.

Økningen i bevilgningene er i hovedsak brukt som tilskudd til oppkjøring av skiløypene på Dagalifjellet og i Åsbøseterdalen, i tråd med de driftsavtalene som er blitt inngått særskilt med disse områdene etter at det her er blitt dannet egne løypelag. - Dessuten vedtok kommunestyret i 2003 at kommunen også skulle gi tilskudd strømutgiftene i de fire lysløypene i kommunen fra disse budsjettmidlene.

Politikerne har ved sine bevilgninger klart vist at de både ser verdien og viktigheten av arbeidet, at det er til glede for både innbyggere og for tilreisende, og at det er en svært viktig del av kommunens satsing på å utvikle reiselivet til en viktig næring i kommunen.

II 2.1.3 Sti- og løypenettet

Vinterløypenettet fungerer i dag stort sett tilfredsstillende. Antall kilometer er trolig passe og bør i årene framover kun i spesielle tilfeller utvides. I enkelte områder, spesielt på Dagalifjellet og i Åsbøseterdalen holder løypene en meget god standard. I andre områder sliter man nok noe mer med å nå opp mot den standarden som brukerne i dag ønsker. Spesielt går det på å klare å få kjørt opp trasèene ofte nok.

Grunnforholdene i mange av løypetrasèene er stedvis for dårlig, ujevn eller bløt. Dette gjør at disse løypene trenger mye snø før de kan brukes. Dette er forhold som det blir viktig å få gjort forbedringer på i årene framover.

Når det gjelder sommerstinettet gjenstår det fortsatt en god del arbeid før kvaliteten er god nok og ønskene imøtekommet. Ikke minst gjelder dette merking og skilting. Arbeidet på dette feltet har man fram til nå ikke maktet å prioritere høyt nok. Det skyldes nok trolig for liten tilgang både på økonomiske og ”mannskapsmessige” ressurser.

Konklusjonen som kan trekkes etter tjue år med organisert arbeid på feltet ”stier og løyper” er at kommunen er kommet et godt stykke på vei, men at det fortsatt er en del arbeid å gripe fatt i. - I deler av kommunen har vi fått etablert et kvalitetsmessig meget godt sti- og

løypenett, mens det i andre områder nok fortsatt absolutt er forbedringspotensialer, både på vinterdelen og ikke minst som et sommertilbud.

II 2.1.4 Oppsummering siden forrige rullering av planen

Kommunestyret vedtok i 2003 etter en viss diskusjon at arbeidet med stier og løyper fortsatt skulle ledes av en felles kommunal løypenemnd. – Uenigheten gikk på om det etter mer enn 10 års arbeid og erfaring med feltet, fortsatt var nødvendig å ha en nemnd til å lede arbeidet.

Etter kommunestyrets vedtak ble det administrativt avklart at nemnda skulle arbeide videre etter de samme retningslinjene som siden midten av 90-tallet og fram til da hadde vært retningsgivende.

I årene som siden er gått har løypenemnda hatt 1-3 møter pr. år pluss et fellesmøte med de lokale utvalgene. Sakene som nemnda har behandlet har ofte vært av ren ”administrativ” karakter, og vedtakene ofte direkte hjemlet ut i fra løypeplanens retningslinjer.

Slik sett har nok ikke løypenemnda hatt så stor betydning i de siste årene, og mye av arbeidet som er gjort, er blitt utført av administrasjonen og nemndas sekretær.

Likevel må en nok kunne si at organiseringen av arbeidet med en kommunal løypenemnd med en ”koordinerende” og overordnet funksjon, og med lokale utvalg som har hatt ansvaret for det praktiske arbeidet ute i områdene, stort sett fungerer tilfredsstillende og vært en hensiktsmessig måte å organisere arbeidet på.

Det har utvilsomt vært nyttig for administrasjonen å kunne utnytte de lokalkunnskaper og kontakter som medlemmene i både i nemnd og utvalg har hatt ute i de ulike områdene i kommunen.

Så godt som alt det praktiske arbeidet ”ute i felten” blir fortsatt utført som dugnadsarbeid. Men man har nok likevel stadig oftere erfart at de midlene kommunen har bidratt med, dessverre ikke har strukket til, slik at løypeutvalgenes medlemmer ikke lenger har kunnet få sine reelle utgifter fullt ut dekket. Dette er et klart negativt utviklingstrekk.

Tidene hvor alt kunne baseres på frivillighet er nok forbi, og mer av arbeidet i sti- og løypenettet må derfor i årene framover trolig måtte skje som delvis lønnet arbeid. Dette er det viktig at kommunens politikere i større grad tar inn over seg i kommende periode.

Politisk tilknytning med løypenemnda som et underutvalg under Hovedutvalg for Næring, Miljø og Kommunalteknikk har vært hensiktsmessig og nyttig. Dette har vært med på å gi arbeidsområdet ”status og tyngde”.

I de senere årene er det blitt et markert økt fokus på saksfeltet ”stier og løyper”, ikke minst fra turistnæringen og hyttebrukernes side. Økt fritid og bedre økonomi blant folk har ført til fritidsbeboere tilbringer vesentlig mer tid i kommunen nå enn for bare få år siden.

Dette merkes veldig godt, spesielt på folk bruk av skiløypene vinterstid. Kravene som stilles og hva som forventes fra brukerne er i dag atskillig høyere enn for bare få sesonger

siden. Hva vi tilbyr av oppkjørte løyper og ikke minst i hvilke tidsperioder, blir stadig oftere sammenlignet med hva som tilbys andre steder.

Dette er forhold som vi må ta inn over oss dersom kommunen fortsatt skal oppfattes som en god og "seriøs" turistkommune, og som derfor må vektlegges i de prioriteringer som planen og kommunens politikere legger opp til i kommende år.

En viktig endring som har skjedd i de senere år i organiseringen av det praktiske arbeidet, er opprettelsen av de private løypelagene i områdene på Dagalifjellet og i Åsbøseterdalen. Forrige rullering av planen åpnet for at dette kunne gjøres når det ble fremmet lokale ønsker om det og dette ble sett på som hensiktsmessig. Ansvaret for og utførelsen av det praktiske arbeidet med stier og løyper blir da overført fra de lokale kommunale utvalgene til løypelagene, og disse inngår så en driftsavtale med kommunen.

Erfaringene med dette har i disse områdene vært gode. Flere aktører er gjennom dette blitt trukket med, både i det praktiske arbeidet (grunneiere, hytteeiere, velforeninger osv.), og det har også vært lettere å få inn økte økonomiske bidrag til arbeidet i disse områdene.

II 2.2 LOVBESTEMMELSER

Den frie ferdselen er lovfestet gjennom **Friluftsløven** fra 1957. Ferdselen er i utgangspunktet fri i utmark, mens den er mer begrenset i innmark. Grunnprinsippene ved denne allemannsretten er at ferdselen ikke skal føre til "utilbørlig skade for eier eller bruker og ikke være til utilbørlig plage for privatlivets fred". Man skal med andre ord opptre varsomt og hensynsfullt når man ferdes ute i naturen, og man bør tenke spesielt på at naturen i høyfjellet er ekstra sårbart i forhold til menneskelig ferdsel og påvirkning.

Videre sier Friluftsløvens § 15 at en kan legge reguleringer på ferdsel som er til ulempe for dyre- og plantelivet. Slikt vedtak gjøres av kommunestyret, med samtykke av grunneier. Vedtaket skal stadfestes av fylkesmannen. **Viltloven** inneholder også bestemmelser som kan brukes for å verne dyrelivet.

Den frie ferdselsretten innebærer imidlertid ikke at en kan tilrettelegge for nye stier og løyper uten tillatelse fra grunneier. Om det ikke inngås skriftlig avtale, kreves det i alle fall muntlig samtykke fra grunneier før en starter opp med det fysiske tilretteleggingsarbeidet.

Tillatelse kan også oppnås ved bruk av friluftsløvens § 35, eller ved bruk av **plan- og bygningslovens** adgang til arealreguleringer. Disse bestemmelsene representerer imidlertid en form for tvangsinngrep, og kommunen ønsker i utgangspunktet ikke å bruke slike virkemidler.

Bruk av snøscooter eller tråkkemaskin for oppkjøring av skiløyper som ligger på godkjent løypekart er tillatt uten søknad. Tillatelsen er hjemlet i nasjonal forskrift til **Lov om motorferdsel** § 3e). Oppkjøringen må i så fall skje i regi av kommunen, idrettslag, løypeutvalg, velforening el.

Allemannsretten/friluftsløven gir rett til fri ferdsel også med sykkel på veger og stier i utmark. Men loven medfører også plikter for alle som er ute i naturen, bl.a. skal man alltid, enten man ferdes gjennom innmark eller utmark, lukke grunder og ta hensyn til dyr på beite. Man plikter også å rydde opp etter seg på raste- og/eller teltplassen, og man har heller ikke lov til å slå seg ned for å overnatte nærmere enn 150 m. fra bebodde hus.

Etter § 10 i friluftsløven skal en ha grunneiers tillatelse til organisert ferdsel, dersom dette kan medføre nevneverdig skade eller ulempe for grunneier eller bruksberettiget.

II. 3. INNDELING AV STI- OG LØYPENETTET

II 3.1 VINTERLØYPER

Løypenettet i Nore og Uvdal er stort og variert slik at det er behov for å dele løypene inn i flere kategorier. Kategoriene vil si noe om hvilken standard som kan forventes på den enkelte løype og hvor ofte de blir preparerte. Kategoriene blir også lagt til grunn for utregningen av det kommunale tilskuddet som tildeles den enkelte løype.

Skiløypene blir delt inn i A, B, B*, C, og D - kategori med følgende kriterier:

A) Lysløyper som gjennom hele vintersesongen prepareres med tråkkemaskin/scooter.

B) Løyper som prepareres og holdes oppe permanent i hele sesongen når vær- og snøforholdene tillater dette.

B*) Nærmiljøløyper, som prepareres som kat. B, men som har en egen tilskuddsats.

C) Løyper som prepareres og holdes oppe i deler av sesongen etter nærmere tidsplan. - Primært vil dette si i romjula, i weekender fra 1.februar, i to vinterferieuker, i påsken og ut sesongen.

D) Løyper som er merket/kvistet i deler av sesongen. Det stilles ikke krav om legging av spor i trasèene, og kjøring som foretas i forbindelse med stikking og nødvendig ettersyn skal foregå med scooter.

Når det gjelder løyper i kategori B) og C) er det et minimumskrav at oppkjøringen utføres med scooter m/sporslede. - Da mange av disse løypene ligger i høyfjellet er det imidlertid viktig at brukerne er klar over at ingen kan "garantere" at disse løypene til enhver tid vil være oppkjørte. Vind- og snøforhold vil her være helt avgjørende faktorer.

De lokale sti- og løypeutvalgene skal, i samarbeid med sti- og løypenemnda, velforeninger etc. ta en vurdering av løypenettet i de enkelte områdene, med henblikk på at det etter hvert kan bli innført en form for "koding" av de enkelte løypetrasèene, f.eks grønn, gul og rød løype. Dette for at det i info-sammenheng, på kart etc. kan være enklere å få informert brukerne om hvilke løyper som vil være "primærløyper" som blir prioritert først ved oppkjøring, osv.

Det ble i 1999/2000 foretatt en gjennomgang og registrering av løypenettet i Nore og Uvdal. Dette arbeidet dannet grunnlaget for det sti- og løypekartet som kommunestyret vedtok som en del av arealdelen av kommuneplan 26. juni 2000, sak nr. 49.

Arbeidet var omfattende men nødvendig, både for å få løypene riktig tegnet inn på kartet, men også for å få tatt vekk uheldig lagte løyper. Det siste ikke minst viktig bl.a. med tanke på å unngå konflikter i beite- og trekkområder for villrein. Noen løyper er seinere blitt justert og delvis blitt lagt om, mens andre er blitt lagt ned. Enkelte nye løyper er tatt inn på kartet, bl.a. ved rullering av arealplanen i Tunhovd forrige år. Totalt er nå skiløypenettet i kommunen på 430 km.

I tillegg kommer de vinterløypene på Hardangervidda som Den Norske Turistforening (DNT) og lokale turistforeninger kvister. Disse løypene har ikke kommunen noe direkte ansvar for.

Med et så stort løypenett bør en i framtiden være kritisk til etablering av nye løyper. Det er langt viktigere at kvaliteten på de løypene vi har blir ivaretatt og eventuelt forbedret, enn at løypenettet blir vesentlig utvidet.

Utvidelser av løypenettet bør eventuelt bare skje for å knytte for eksempel nye hytteområder opp mot eksisterende løypenett, knytte ulike løypeområder sammen der dette vil være hensiktsmessig, eller det framkommer sterke ønsker fra lokalt hold om utvidelser av løypenettet.

II 3.1.1 Lysløyper

Det finnes i dag følgende lysløyper i kommunen:

<u>Sted/navn</u>	<u>Tot. lengde</u>	<u>Eier/Driver</u>
Vikangrend	13,0 km	Rødberg IF
Norefjord	5,0 km	IL Noringen
Tunhovd	2,5 km	Tunhovd IL
Øvre Uvdal	2,1 km	Uvdal IL

Lysløypene er bygd, eies, drives og vedlikeholdes av de lokale idrettslagene. Disse løypene er de i kommunen som har høyest prioritet og som holdes oppe permanent i hele sesongen. Dessuten er det også disse løypene som er av størst betydning for kommunens befolkning.

Utgifter til drift og vedlikehold av de 22 km. lysløypene er store utgiftsposter for lagene. Ved rullering av planen i 2003 vedtok derfor kommunestyret at satsen for det kommunale tilskuddet til lysløypene også skulle inkludere støtte til strømutfgiftene, og satsen ble da hevet til kr. 4.000,- pr. km.

Lysløypenes kvalitet er pr. i dag noe ulik. Deler av de ulike løypene holder bra standard, mens andre deler fortsatt trenger opprustning, til tross for at det i de senere år har foregått en god del rehabiliteringsarbeider. Det mest prekære blir nå for lagene å følge opp påleggene fra e-tilsynet om å få skiftet ut de gamle (ulovlige) pcb-armaturene, samt skifte ut de eldste stolpene.

II 3.1.2 Stier og løyper i nærmiljøet

Å legge til rette for folks muligheter for daglig å kunne være fysisk aktive blir stadig viktigere. Å sikre nødvendige arealer til et sti- og løypenett i nærheten av der hvor folk bor, vil derfor være en viktigere offentlig oppgave.

Kommunen bør derfor ha et godt nett av stier og løyper med utgangspunkt også nærheten av områdene der hvor innbyggerne bor fast. Og ikke minst viktig er det at dette nettet alltid er skikkelig vedlikeholdt og ”innbyr” til bruk.

Vinterstid må derfor skiløypene også i disse områdene holde høy standard når det gjelder preparering og vedlikehold. Å prioritere en del av disse løypene særskilt er derfor naturlig. Noen av disse løypene har derfor en egen kategori (B*) med en noe forhøyet tilskuddsats, i forhold til de ”vanlige” B-løypene.

II 3.1.3 Oversikt over antall km godkjente løyper fordelt på områder og kategori:

OMRÅDE	A	B	B*	C	D	TOTALT
Dagalifjellet		49		22,5		71,5
Øvre Uvdal	2,1			22		24,1
Jønndalen				12	5	17
Imingfjell				26		26
Rødberg	13		9,5	10	15	47,5
Borgegrend		40		7	11	58
Øygardsgrend		19		5	33	57
Tunhovd	2,5	11	7	37	14	71,5
Åsbøseterdalen		24		13	10	47
Ytre Nore	5		6			11
TOTALT	22,6	143	22,5	154,5	88	430,6

II 3.1.4 Kort beskrivelse av de enkelte løypetrasèene:

OMRÅDE	LØYPE NR.	LØYPEBESKRIVELSE	KM	ABCD
Dagalifjellet	1.1	Vasstulanløypa, strekningen Vasstulan hfjstr. - x sør Steindalshø	6,5	B
	1.2	Vasstulanløypa, strekningen Steindalshø - Raudsjødalen	7	C
	1.3	Steindalshø - Slåtteli str.	7	B
	1.4	Slåtteli str. - Talåsen - x sør Sjugurdshøgde	8,5	B
	1.5	Slåtteli str. - Torsetlia	5	B
	1.6	Talåsen - Brostrud str. - p-plass RV 40 - Hovdestr.	3	B
	1.7	Torsetlia - Hovdeseter	3	B
	1.8	Torsetlia - Vasstulan hfjstr. (ø RV 40)	4	B
	1.9	Torsetlia - Vasstulan hfjstr. (v RV 40)	4	B

	1.10	Rundløype v/Torsetlia	3	B
	1.11	Hovdeseter – Dagali skisent. – Torsetlia	7,5	C
	1.12	x nord Fyritjønn – Sigridsfjell – Vasstulan	5	C
	1.13	Djupegrønuten – Nørstebøseter – RV 40	3	C
	1.14	Vasstulan – RV 40 - Høk – x Vasstulanløypa	5	B
<hr/>				
Øvre Uvdal	2.1	Lysløype m/utgangspunkt Nordstjerna ungdomslokale	2,1	A
	2.2	Uvdal Alpinsntr. – Åmotstølen	5	C
	2.3	Åmotstølen – Tøddøl – Vasstulan	17	C
<hr/>				
Jønndalen	3.1	Rundløype Solheimstulen - Jønndalen hfjstr.	12	C
	3.2	Stikkløyper mot fjellet	5	D
<hr/>				
Imingfjell	4.1	Turistheimen – Uvdal Alpinsenter – Skålisetr. – Turistheimen	26	C
<hr/>				
Rødberg	4.1	Lysløype Rødberg/Vikangrend	13	A
	4.2	Vasstulanløypa, strekningen Haugsfoss - Lunda - Kåta	7	B*
	4.3	Vasstulanløypa, strekningen Kåta - Vasstulen – Raudsjødalen	10	C
	4.4	Haugsfoss - Smådølvollen	2,5	B*
	4.5	Smådølvollen – Dammen – Brennhovd	15	D
<hr/>				
Borgegrend	5.1	Høgeli – Briskerud -Lauvhaugen	10	B
	5.2	Lauvhaugen – Korpenatten	5	C
	5.3	Økteroset – Reinsjøen – Korpenatten	11	D
	5.4	Grottdalen – Kupa – Fagerfet – Haglebu – Gml.str.	12	B
	5.5	Steinseth – Fagerfet	4	B
	5.6	Elvestrand – Steinseth – Brattlid	6	B
	5.7	Økteroset – Skjønnegrammin – Lauvhaugen	8	B
	5.8	Dansarfløtin – Lemortjønn	2	C
<hr/>				
Øygardsgrend	6.1	Bustrømsløgda-Slåtelihaugen-Smetbakk- Duse-Fjellseth	8	B
	6.2	Fjellset- Butjønn	5	C
	6.3	Butjønn-Øygardsgrend	11	B
	6.2	Fjellseth-Holmevasslægeret-Langvatnet	8	D
	6.3	Sundbulien – Rovetjønn – Sundbulivann – Holmevann – Kolbjørnsstølen	16	D
	6.4	Søletjønn – Hallingnatten	9	D
<hr/>				
Tunhovd	7.1	Lysløypa	2,5	A
	7.2	Tunhovd – Såtenatten	7	B*
	7.3	Breivik – Såtenatten	13	C

7.4	Tunhovdåsløypa	5	B
7.5	Tunhovdåsen – x løype fra Langedrag	6	B
7.6	Nye Tunhovdåsløypa	14	D
7.7	Løypenettet m/utgangspkt. Grevsgardområdet	18	C
7.8	” ” Langedrag	6	C

Åsbøseterdalen	8.1	Pardis – Breiset – Langmyrhaugen – Bakkeseter – Sælebakkstr.tjønn – Breiset	16	B
	8.2	Breiset – Holmevann – Breiset	8	B
	8.3	Holmevann – Ålykkjen – Haugåsen – Holmevann	13	C
	8.4	Holmevann – Lufsjøhytta	10	D

Ytre Nore	9.1	Lysløypa m/utgangspunkt Numedalshallen	5	A
	9.2	Åsbøgrend – Juvsgrend	6	B*

II 3.1.4 Merking og skilting av skiløypene.

Det er viktig at de løypene som står på kommunens løypekart, er skikkelig merket og skiltet. Dette først og fremst av sikkerhetsmessige årsaker i forhold til brukerne, men også fordi en ensartet merking vil virke ryddig og gi et ”profitt” inntrykk.

Det skal legges vekt på god estetikk og bruk av naturvennlige materialer ved merking og skilting av løypene.

For løyper over tregrensa anbefales at disse merkes/stakes med kvist.

Permanent staking kan av sikkerhetsmessige hensyn brukes i spesielt værutsatte løyper. Plaststaker bør ikke brukes. Gjøres dette likevel må disse tas ned igjen straks etter endt sesong.

II 3.1.5 Vedlikehold og oppgradering av løypenettet

Skiløyper det gis kommunalt tilskudd til, må vedlikeholdes og prepareres slik som løypeplanen og løypekategorien tilsier. I tilfeller der dette ikke blir gjort vil det årlige tilskuddet bli redusert.

Det vil være rapportskjemaet som blir sendt inn ved sesongslutt som danner grunnlaget for endelig tildeling av midler til den enkelte løype/ løypeutvalg etter avsluttet sesong.

Det bør foretas en jevnlig vurdering av de ulike løypene med hensyn til om de er ”plassert” i riktig kategori.

II 3.2 SOMMERSTIER OG TURVEIER

I Nore og Uvdal kommune, hvor mesteparten av arealet er fjell og utmark, har det fra gammelt av vært et nett av naturlige ferdselsveger. Disse utgjorde bindeleddet mellom

grendene i det gamle bygdesamfunnet, og mellom kommunen og bygdene i nabodalførene. Vi finner fortsatt rester av disse gamle grendevegene, handelsvegene og stølsvegene. I tillegg finnes utallige stier i utmark etter menneske- og dyretråkk.

Nordmannsslepene over Hardangervidda er de eldste kjente handelsvegene mellom Østlandet og Vestlandet. Flere av disse slepene med sidesleper ligger innenfor kommunen.

Mange av disse gamle ferdselsvegene er i dag gått i glemmeboken, og er ikke lenger mulig å finne igjen, men en del av de gamle stiene eksisterer fortsatt. Disse danner mange steder grunnstammen i dagens nett av turveier og turstier.

Tilretteleggingsgraden vil variere, men mange er ryddet og merket, og en del er også skiltet. I tilknytning til noen av stiene er det satt opp informasjonsskilt som forteller noe om området.

Grunneierne har vært gode samarbeidspartnere i planleggingen av dette arbeidet. I tillegg har det vært samarbeid med turistnæringen, enkeltbedrifter og noen av skolene i kommunen.

Behovet for og etterspørselen etter stier og turveier er utvilsomt blitt større etter som årene har gått. Ikke minst fra tilreisende hyttefolk og fra turistbedriftene kommer det stadig spørsmål og ønsker om mer tilrettelegging også på sommerstid.

Innen Nore og Uvdals grenser har Den Norske Turistforeningen (DNT) også et stort og omfattende nett av merkete stier og ruter, ikke minst på Hardangervidda. Disse stiene er ikke tatt med i oversikten under, da disse blir tilrettelagt og vedlikeholdt av DNT eller andre foreninger.

II 3.2.1 Kort beskrivelse av de enkelte stiene

I denne oversikten er det tatt med de sommerstiene som til er ryddet og merket/skiltet, og hvor kommunen har stått for tilretteleggingen. Det er de samme stiene som man vil finne på det sti- og løypekartet som ble vedtatt som en del av arealdelen av kommuneplan, kommunestyresak nr. 49/00. Den Norske Turistforenings merkete stinett er ikke med.

OMRÅDE	STI NR.	LØYPEBESKRIVELSE	KM
Dagalifjellet	1.	”Dagalivegen”, Brostrud –Dagali bru	14
Uvdal	2.	”Stonglina”, Uvdal vest – Ålykkjen – Tessungdalen	20
	3.	Uvdal Vandrerrhjem – Uvdal stavkirke	3
	4.	Månevegen – Domstein - Vasstulvatn	6
	5.	”Kyrkjleslepa”, Kirkebygda – Halle str.	8
Rødberg	6.	”Rødbergdammen Rundt”	2,5
	7.	Fønnebø – Hovda – Nordskogen	5
	8.	Brugård – Dokkeberg – Nordskogen	4,5
	9.	Vikangrend – Sjøabu	7

Ytre Nore	10.	”Geiteryggen”, Sunde – Skagsoset	3
	11.	Roe str. - Eidsfjell	5
Åsbøseterdalen	12.	Breiset – Lufsjåhytta	15
	13.	Breiset – Nyset – Kurverud	8
	14.	Breiset – Sælebakkeseter – Fugleaset – Kurverud	8
	15.	Kurverudseter – Krosstjønn – Fjosstulen	5
	16.	Ulbåsetter – Krosstjønn – Fjosstulen	5
	17.	Bakkeseter – Skurvetjønn – Nyseter	5
	18.	Tråsevixseter – Røyetjern – Krosstjern – Gopplebakken	5
	19.	Fetalia – Stortjønnan	4
	20.	Rabben – Stortjønnan	4
	Borgegrend	21.	Øygarden – Sevlehula – Skjønne
22.		Økteroset – Sverigseter (Flenten)	6
23.		Elvestrand – Skjønnegrammin – Langli – Reinsjøen	10
Øygardegrend	24.	Natten – Fjellset	5

II 3.2.2 Vedlikehold og oppgradering av stinettet

Sti- og løypeutvalgene/løypelagene i de enkelte områdene har hovedansvaret for å følge opp arbeidet med sommerstiene innen sitt område.

På samme måte som for skiløypene vil det være viktig at regelmessig ryddingsarbeid også utføres i stinettet, og at merking og skilting holdes vedlike. I tillegg til slikt arbeid kan det enkelte steder være behov for noe mer tilrettelegging, så som oppsetting av broer, klopper, grunder og gjerdeklyver, eller det kan være nødvendig å utføre mindre grøftingsarbeider.

På egnete strekninger bør det ved utbedringsarbeider legges særskilt til rette for at også spesielle brukergrupper (eldre, småbarnsforeldre, syklistene) lettere kan benytte stiene.

Det er svært viktig at all tilrettelegging skjer så skånsomt og naturvennlig som mulig og i nært samarbeid med berørte grunneiere. Dersom det skal foretas omlegginger eller utvidelser av stinettet skal dette på forhånd være avklart med berørte grunneiere og med kommunen/sti- og løypenemnda.

II 3.3. SYKKELRUTER

Sykling og sykkelturner blir en stadig mer populær fritidsbeskjeftigelse. Også turistnæringen ser et økende potensial innen denne gruppen. Det vil derfor være fornuftig at man også i vår kommune satser mer på å utvikle og tilrettelegge for denne type aktivitet.

II 3.3.1 Numedalsruta

Nore og Uvdal kommune var en av deltakerne i prosjekt "Numedalsruta", som ble åpnet sommeren 2000. Dette er en 280 km lang sykkelrute som går fra Geilo via Kongsberg til Larvik. Ruta følger i grove trekk Numedalslågen og går i hovedsak på mindre trafikkerte veier.

Numedalsruta er en av Statens Vegvesens nasjonale sykkelruter, nr.5, og er godt skiltet hele vegen. Ruta er også på andre måter tilrettelagt for syklist. "Syklist-Velkommen"-bedrifter er overnattingsbedrifter hvor det bl.a. finnes spesialverktøy for enklere reparasjoner av sykler, gode muligheter for tørking av tøy osv.

Numedalsruta har fått meget god omtale i både flere aviser og tidsskrifter. Prosjektet har klart vært en suksess, og mange sykler hver sommer hele eller deler av strekningen. Allerede etter de første sesongene meldte flere turistbedrifter langs ruta om økt etterspørsel etter overnatting fra folk på sykkelferie.

II 3.3.2 Lokale sykkelruter

Det skal i årene framover også satses på skilting og økt informasjon om muligheter for sykkelturer og sykkelruter i nærområdene. Dette gjelder primært mindre trafikkerte veier og veier/ruter som gir muligheter for rundturer. Det kan også være aktuelt å utarbeide informasjonsbrosjyrer og kart i tilknytning til disse rutene.

II 3.3.3 Oversikt over veier som er aktuelle å skilte:

OMRÅDE	VEI NR.	BESKRIVELSE	KM
Dagalifjellet/ Rødberg	1.	Smådølveien, fra Ånevatn til Rødberg (Er en del av "Numedalsruta")	35
Borgemarka	2.	Fra Borgegrend til Wetterhusgrend,	20
	3.	Veien over mot Eggedal	08
	4.	Veien inn til Briskerud	12
	5	Veien inn til Økteraset	03
Uvdal	6.	Vestsidveien, fra Nørstebø til Dokkeberg	30
Imingfjell	7.	Fra Imingfjell Turistheim til Vikstul	15
	8.	Fra Imingfjell Turistheim til Småroi	10
Nore	9.	Norefjord – Åsbøgrend – Juvsgrend – Eidsstryken – Norefjord	15
	10.	Eidsstryken – Roe seter – Veggli Veggli – Kjerre – Åsly - Eidsstryken	35
Tunhovd	11.	Tunhovd camping – Pålsbudammen – veien på sørsiden av Pålsbufjorden til Dagali bru	18

II.4. ØKONOMI

I årsmeldinger og budsjettkommentarer har sti- og løypenemnda flere ganger pekt på at dersom målsettingen om at kvaliteten på sti- og løypenettet i kommunen fortsatt skal kunne opprettholdes og videreutvikles, må de økonomiske rammene holdes på et høyt nivå.

Å forutsette/forvente et vesentlig høyere kommunalt bidrag til arbeidet med stier og løyper i kommende periode er trolig lite realistisk. Det vil derfor være viktig overfor næringslivet å fokusere sterkere på hvilke positive ringvirkninger et godt utbygd sti- og løypenett også har for næringsutviklingen i Nore og Uvdal, for derigjennom også å kunne stille større "krav" om privat medfinansiering av arbeidet med stier og løyper.

Turistnæringen selv, berørte grunneiere og hytteeiere bør forpliktes til å ta en større del av ansvaret for et godt utbygd sti- og løypenett. Det bør kunne settes betingelser om privat delfinansiering for fortsatt kommunalt tilskudd, både til investeringer i utstyr, til oppkjøring av skiløypene, og til annet type arbeid.

Nore og Uvdal kommune bør også stille sterkere krav til grunneiere/utbyggere av turistområder om forpliktende deltakelse i vedlikeholdet av sti- og løypenettet. Ved behandling av reguleringsplaner har kommunen mulighet til å sette vilkår som sikrer opparbeiding og vedlikehold av et godt sti- og løypenett i området.

I sammenheng med økt framtidig satsing på vedlikehold av sti- og løypenettet, bør på ny behovet for en kommunal "hvit-grønn" person/stilling kunne vurderes. - 50% av stillingen kunne knyttes opp til arbeid i sti- og løypenettet, mens 50% ble øremerket vedlikeholdsansvar for kommunens grøntarealer og friområder, et felt hvor det jo også er et klart økende behov for ansvar og oppfølging.

I vintersesongen kunne personen hjelpe og supplere sti- og løypeutvalgene med oppkjøring av løypene, og på sommeren hjelpe og organisere rydding i sti- og løypenettet, samt være arbeidsleder for skoleungdom som har sommerjobb som "løyperyddere".

Midler til en slik stilling måtte nødvendigvis komme i tillegg til de økonomiske rammer som ellers er til arbeidet med stier og løyper

II.5. INFORMASJONSARBEID

Et godt informasjonsopplegg med hensyn til hvilke turstier, skiløyper, sykkelveier og andre aktivitetsmuligheter som finnes i kommunen er meget viktig, ikke minst i en seriøs reiselivskommune slik som Nore og Uvdal ønsker å være. I tillegg til at selve skiltingen av hver enkelt sti og løype er viktig, vil også informasjon og skilting av "severdigheter" og annet som kan oppleves på turen være viktig å prioritere. Her kan utvilsomt mye utvikles og forbedres.

God informasjon til brukerne om hvilke skiløyper som til enhver tid er oppkjørte, vil ofte være den viktigste "biten" som avgjør om kommunen vinterstid oppfattes som en "proff" turistkommune eller ikke. Det er derfor svært viktig at samarbeidet med Næringssekskapet

prioriteres og videreutvikles ikke minst på dette feltet, og at man finner fram til modeller for informasjonsarbeidet som fungerer tilfredsstillende.

Det vil også være naturlig i samarbeid med næringsutviklingsselskapet, å se på utvikling av mer ”avanserte” kartløsninger, som bl.a. bruk av både internett og GPS gir muligheter for, samt utarbeiding av egnet informasjonsmateriell, turforslag, enkle kart til gratis distribusjon etc.

Kommunen v/ sti- og løypenemnda og sti- og løypeutvalgene har gjennom årene lagt ned betydelige ressurser, både økonomisk og arbeidsmessig, på å merke/skilte sti- og løypenettet, samt å sette opp informasjonstavler på sentrale steder i sti- og løypenettet, på parkeringsplasser osv.

Mye av dette vil selvsagt fremdeles ”holde mål”. Men ettersom årene går og kravene endrer seg, vil det selvsagt også bli nødvendig å oppgradere dette etter hvert. Dette vil også være et område hvor næringssselskapet vil være en helt naturlig samarbeidspartner for kommunen.

Nore og Uvdal kommune har hele tiden benyttet lokale bedrifter i produksjonen av skilt og oppslagstavler. Både skiltene og tavlene som er brukt har vist seg hensiktsmessige og av god kvalitet. Og ikke minst har produksjonstiden av bestilt materiell vært meget kort.

II.6. KULTURMINNER

Kulturminner fra før reformasjonen (1537) er automatisk fredet. Det gjelder for eksempel gravhauger, boplasser og hustufter. Bygninger fra før 1650 er også automatisk fredet. Kulturminner fra nyere tid, dvs. etter 1537, kan også fredes etter initiativ fra fylkeskommunen/ riksantikvaren.

I Nore og Uvdal kommune finnes det et utall av kulturminner. Mange av disse ligger i områder som både fastboende og tilreisende bruker i fritidssammenheng, og mange av kulturminnene vil være interessante og aktuelle turobjekter som folk vil kunne ha glede av å oppsøke.

Spesiell merking og skilting i tilknytting til sti- og løypenettet i kommunen kan bidra positivt til dette, og er derfor et felt som det bør settes økt fokus på i planperioden.

Skilting og informasjon øker respekten for kulturminnet og minsker faren for uheldige inngrep/ ødeleggelse. Alle kulturminner bør likevel ikke skiltes, ofte kan det være tilstrekkelig med et severdighetsskilt/symbol på et turkart og eventuelt en kort beskrivelse i en turveileder.

På midten av 1990-tallet ble det i kommunen satt ned en arbeidsgruppe som skulle komme med forslag til en plan for skilting og tilrettelegging av kulturminner i kommunen. Det ble også engasjert en prosjektleder, og gruppa la i september 1995 fram et utkast til en ”skiltplan”.

Av ulike årsaker stanset imidlertid arbeidet opp. Det utkastet til plan som den gangen ble utarbeidet gir likevel et godt grunnlag for å arbeide videre med saken. Ikke minst vil det være viktig å fullføre dette med bakgrunn i det arbeidet og de ressurser som kommunen allerede har lagt ned i konseptet "Middelalderdalen"

2009 er av regjeringen utpekt som et kulturminneår. Det bør absolutt stimulere til økt fokus på lokale kulturminner også i vår kommune. Vi har alle et ansvar for å formidle denne kulturarven videre.

I forkant av kulturminneåret 2009 vil fylkeskommunen starte opp et prosjekt som går på skilting av ulike kulturminner. I Nore og Uvdal er gravfeltet ved Frygne allerede "blinket ut" som et objekt fylket vil sette spesiell fokus på.

II.7. PARKERING

Ved flere av de mest populære naturlige utgangspunktene for sti- og løypenettet er mangel på parkeringsmuligheter i perioder et problem. Dette gjelder spesielt i vinter- og påskeferieukene, særlig på Dagalifjellet og på fylkesveien langs Tunhovdfjorden. De fleste parkeringsplassene er da i bruk av hyttebeboerne.

Det vil være viktig å kunne tilby både dagsturister og tilreisende som skal overnatte, gode parkeringsmuligheter i tilknytning til løypenes naturlige utgangspunkter. Dette vil føre til at flere vil kunne benytte seg av de mulighetene som løypenettet gir, og vil klart høyne verdien av sti- og løypenettet i turistsammenheng og av kommunen som turistkommune generelt.

Det bør derfor være en prioritert oppgave for kommunen, i samarbeid med veimyndighetene, grunneiere og næringslivet, å arbeide for å få til bedre parkeringsmuligheter i tilknytning til de mest populære utfartsområdene, og å få disse tydelig og hensiktsmessig skiltet.

HOVEDDEL III

HANDLINGSPLAN

III. 1. HOVEDMÅL

Undersøkelser viser at turgåing sommer som vinter er den form for friluftsliv som utøves av flest i landet vårt. Et godt utbygd og vedlikeholdt sti- og løypenett er derfor av meget stor verdi for Nore og Uvdal kommune, og vil være til glede for så vel fastboende som turister.

Blant kommunens egne innbyggere har friluftsliv og spesielt jakt og fiske lange tradisjoner. Fra turistnæringen blir i dag det stadig pekt på at noe av det viktigste de må kunne tilby sine gjester er et tidsmessig godt sti- og løypenett.

Med så storslått natur og så vide utmarksarealer som Nore og Uvdal har, vil kommunen ha alle forutsetninger for å kunne legge til rette et unikt nett av turstier og løyper både til sommer- og vinterbruk..

Hovedmål:

- ☺ **Alle skal i sin hverdag ha gode muligheter til å drive friluftsliv som en opplevelsesrik, helse- og trivselskapende, naturvennlig fritidsaktivitet.**
- ☺ **Nore og Uvdal kommune skal ha kvalitativt gode og attraktive turområder året rundt, - både for tilreisende og for fastboende.**
- ☺ **Kvaliteten på sti- og løypenettet i Nore og Uvdal skal være høy.**

III. 2. ORGANISERING AV ARBEIDET

Hovedmål:

- ☺ **Hovedansvaret for å opprettholde og videreutvikle et best mulig sti- og løypenett i Nore og Uvdal kommune ligger under NMK-hovedutvalgets område.**
- ☺ **Arbeidet skal drives og organiseres etter følgende retningslinjer:**

III 2.1 Overordna retningslinjer

1. Hovedutvalget for næring, miljø og kommunalteknikk (NMK) er politisk ansvarlig for sti- og løypearbeidet i Nore og Uvdal kommune.
2. Til grunn for arbeidet legges de mål og retningslinjer som til enhver tid er trukket opp i kommunens gjeldende Sti- og løypeplan, samt det godkjente sti- og løypenettet som ligger i areadelen av kommuneplanen.
3. Det oppnevnes en kommunal sti- og løypenemnd som et underutvalg under NMK. Nemnda oppnevnes for en 4-års periode og skal bestå av 5 medlemmer.
4. For hvert av løypeområdene skal det oppnevnes et kommunalt sti- og løypeutvalg. Utvalgene skal bestå av 3-5 medlemmer, og oppnevnes for en 4-års periode. Sti- og løypeutvalgene er ansvarlige for og utfører det praktiske arbeidet ute i områdene, i tråd med de retningslinjer som sti- og løypeplanen trekker opp.
5. I områder hvor det kommer henvendelse fra lokale interessegrupper (grunneiere, hytteeiere, turistbedrifter osv.), kan det kommunale sti- og løypeutvalget erstattes med private løypelag. Hovedutvalget fatter i så fall vedtak om dette. Retningslinjene for de kommunale sti- og løypeutvalgene skal også være retningsgivende for de

private løypelagenes virksomhet. Kommunen inngår spesielle driftsavtaler med løypelagene om tilskudd til deres arbeid.

6. Tilskudd til de lokale utvalgene som er i tråd med retningslinjer gitt i planen og er innen budsjettets rammer, fordeles administrativt. Tilskuddene utbetales normalt etter at utvalgene har sendt inn rapportskjema over utført arbeid.

III 2.2 Retningslinjer for sti- og løypenemnda

- 1) Den kommunale sti- og løypenemnda er et underutvalg under NMK-hovedutvalget.
- 2) Nemnda har på vegne kommunen/hovedutvalget hovedansvaret for og utfører det ”løpende” arbeidet med stier og løyper, i samarbeid med kommunens administrasjon. Administrasjonen stiller nødvendig sekretærhjelp til disposisjon for nemnda.
- 3) Nemnda skal i sitt arbeid ha som hovedmål, i samarbeid med næringssselskapet og andre berørte parter, å ivareta og videreutvikle et best mulig sti- og løypenett innen kommunens grenser, til beste for alle brukergrupper.
- 4) Sti- og løypenemnda skal ivareta kommunens forhold til brukerne av sti- og løypenettet, og være kommunens ”bindeledd” til både de lokale sti- og løypeutvalgene/løypelagene, næringslivet, velforeninger, idrettslag og enkeltpersoner, så vel fastboende som tilreisende.
- 5) Sti- og løypenemnda skal i sitt arbeid særlig legge vekt på:
 - a. Føre tilsyn med at arbeidet i de ulike løypeområdene fungerer på en tilfredsstillende måte. – Herunder stimulere de lokale utvalgene i deres arbeid, slik at opparbeiding, merking og skilting av stier og løyper samt oppkjøring av skiløypene vinterstid utføres på best mulig måte i tråd med de vedtatte retningslinjer.
 - b. Holde best mulig kontakt med de lokale sti- og løypeutvalgene, og koordinere ønsker og behov som kommer opp via de lokale utvalgene.
 - c. Arbeide for at de lokale utvalgene har tilgang til nødvendig utstyr og materiell, slik at de kan få utført sitt arbeid tilfredsstillende, det være seg utstyr til oppkjøring av skiløypene vinterstid, eller materiell til skilting og merking av sti- og løypenettet.
 - d. Motivere og bistå de lokale utvalgene i arbeidet med å organisere rydding og vedlikehold av sti- og løypenettet sommerstid, herunder sørge for at utvalgene også har nødvendige ressurser til dette.
 - e. I alt arbeid med stier og løyper skal sti- og løypenemnda legge stor vekt på at forholdet til berørte grunneiere blir ivaretatt på en best mulig måte.
 - f. Nemnda skal minimum en gang pr. år arrangerer et fellesmøte med alle sti- og løypeutvalgene, hvor også andre aktuelle samarbeidspartnere kan inviteres. - På disse møtene skal saker av felles interesse tas opp. For øvrig bør møtene brukes

aktivt for å inspirere både utvalgsmedlemmene og andre aktuelle parter til ”idemyldring” og motivere for utvikling til økt samarbeid.

III 2.3 Retningslinjer for sti- og løypeutvalgene

1. Sti- og løypeutvalgene har ansvaret for at det praktiske arbeidet ute i områdene utføres i henhold til gjeldende planer og retningslinjer.
2. Arbeidsoppgaver:
 - Oppkjøring av skiløyper, i henhold til kommunens godkjente løypekart og plan for oppkjøring.
 - Oppsetting av skilt og vedlikehold av merking/staker i sti- og løypenettet.
 - Rydding og nødvendig vedlikehold av sti- og løypenettet sommerstid.
 - Registrering og planlegging av eventuelt nødvendige større arbeider.
 - Foreta nødvendige reparasjoner og vedlikehold av det utstyret som utvalget disponerer.
3. Sti- og løypeutvalgene skal legge særlig vekt på at forholdet til grunneiere som har eiendommer som blir berørt av stier og løyper, blir ivaretatt på en best mulig måte.
4. Hvert sti- og løypeutvalg skal ha sin egen bankkonto. Utvalgene plikter hvert år å sende inn et enkelt regnskap og en rapport over utvalgets bruk av midler til Nore og Uvdal kommune. I tillegg skal det utarbeides en handlingsplan for kommende driftssesong.

III 2.4 Andre organisasjonsformer

1. Det kan etter henvendelse fra lokale interessegrupper være aktuelt å erstatte de kommunale lokale sti- og løypeutvalgene med private løypelag (velforeninger/løypelag osv.).
2. Det må være enighet internt i hele området om at det er ønskelig at det dannes privat løypelag.
3. Interessegrupper som grunneiere, hytteeiere, turistbedrifter, viltinteresser m.m. skal være representert i de private løypelagene.
4. Retningslinjene for de kommunale sti- og løypeutvalgene er også retningsgivende for de private løypelagene.
5. Vedtak om å erstatte kommunale sti- og løypeutvalg med private løypelag fattes av hovedutvalget.

III. 3 VEDLIKEHOLD OG UTVIKLING AV STI- OG LØYPENETTET

Det er viktig at de skiløypene og turstiene som står på kommunens løypekart, er skikkelig merket og skiltet, og for øvrig holder en kvalitativ høy standard.

Det skal i årene framover satses på økt informasjon om muligheter for sykkelturner og sykkelruter i nærområdene. Dette gjelder primært på mindre trafikkerte veier og veier/ruter som gir muligheter for rundturer. Det kan også være aktuelt å utarbeide informasjonsbrosjyrer og kart i tilknytning til disse rutene.

Hovedmål:

- ☺ **De stiene og skiløypene som ligger på kommunens vedtatte sti- og løypekart skal merkes, prepareres og vedlikeholdes på en forsvarlig og best mulig måte, i tråd med gjeldende retningslinjer.**
- ☺ **Heving av kvaliteten på dagens løypenett (vinter) skal primært prioriteres framfor etablering av nye løyper.**
- ☺ **Det skal i kommende perioden, i samarbeid med næringsskapet, tilrettelegges for flere sommerstier (rydding, merking, skilting, infotavler).**
- ☺ **Numedalsruta er hovedsykkelruta gjennom Nore og Uvdal kommune, og skal som sådan holde en høy standard både mht. skilting og informasjonsmateriell. Ansvar for dette skjer gjennom samarbeid med Kongsberg turistservice A/S.**
- ☺ **Nore og Uvdal kommune skal kunne tilby et godt lokalt nett av skiltede sykkelveier.**
- ☺ **Veiene som skiltes skal primært være ”trafikksikre”, dvs. at man prioriterer å skilte skogsbil-, grende- og fjellveier som egner seg for sykkelturner.**
- ☺ **Det utarbeides kart over de skiltede sykkelveiene, med tilhørende informasjonsmateriell med anbefalte sykkelturner.**

IV. ØKONOMI

I årsmeldingene og i kommentarer til kommunens budsjett har sti- og løypenemnda flere ganger meldt fra om at dersom kvaliteten på arbeidet med stier og løyper skal kunne opprettholdes/ videreutvikles, må de økonomiske rammene gjøre dette mulig.

Å forutsette et vesentlig høyere kommunalt bidrag i perioden er trolig lite realistisk. Det vil derfor være viktig å fokusere sterkere overfor næringslivet på hvilke positive

ringvirkninger et godt utbygd sti- og løypenett også har å si for næringsutviklingen i Nore og Uvdal, og derigjennom kunne stille større ”krav” om større privat medfinansiering av arbeidet med stier og løyper.

Mål for økonomi:

- ☺ **Innenfor de økonomiske rammene som gis skal det være en fordeling av kommunale midler og tilskudd som gir en ballansert og rimelig dekning av de utgiftene som de som utfører arbeidet i sti- og løypenettet har.**
- ☺ **Den økonomiske rammen for sti- og løypearbeidet bør være på minst 700.000 kroner i året. Tas nye løyper inn på sti- og løypekartet ved rullering av dette, må rammene vurderes i forbindelse med budsjettbehandlingene.**
- ☺ **Det skal arbeides aktivt for å få næringslivets organisasjoner, bedrifter, velforeninger og grunneiere til å ta ansvar for å være med på å finansiere en større del av arbeidet.**
- ☺ **Ved framtidige prosjekter i turistsammenheng hvor etablering av sti- og løypenett er en naturlig del av utbyggingen, skal det alltid vurderes om det i betingelsene skal stilles krav om framtidig medvirkning i finansieringen av sti- og løypearbeidet.**
- ☺ **Ved behandling av reguleringsplaner skal det settes vilkår som sikrer opparbeiding, drift og vedlikehold av et godt sti- og løypenett i området.**
- ☺ **Ved fordeling av tilskudd til sti- og løypearbeidet brukes følgende tilskuddsmodell og fordelingsnøkkel:**

III.4.1. Grunntilskudd

- * Sti- og øypeutvalgene vil ved hvert års begynnelse få et grunntilskudd på kr.5.000,-. Beløpet skal dekke de utgifter som utvalgene har til f.eks. mindre vedlikeholds- og reparasjonsarbeider, reise- og transportutgifter, supplering av redskap og utstyr etc.

III.4.2. Tilskudd til vinterløypene

- * Det gis kommunalt tilskudd til oppkjøring av skiløypene etter vedtatt tilskuddssats pr. km. for A- B- B*- C- og D- kategori løyper, i henhold til kommunens godkjente løypekart.
- * Tilskuddet kan fordeles på 2 utbetalinger. Første utbetaling i januar/februar, da etter anmodning fra det enkelte utvalg og med en sum inntil halvparten av forrige års tilskudd. Andre utbetaling i mai/juni, da etter at sti- og løypeutvalget har sendt inn rapportskjema etter avsluttet vintersesong.
- * Utbetalinger av tilskudd skjer til sti- og løypeutvalgene, som så fordeler tilskuddene videre til de som har utført arbeidene.

- * Under forutsetning av at de økonomiske rammer for arbeidet blir som tidligere avsnitt tilsier (VI ØKONOMI), benyttes følgende satser:

Løyper i kategori A (lysløyper):	<u>kr. 5.000,-pr.km</u>
Løyper i kategori B	<u>kr. 1.500,- ”</u>
Løyper i kategori B*	<u>kr. 2.000,- ”</u>
Løyper i kategori C	<u>kr. 750,- ”</u>
Løyper i kategori D	<u>kr. 450,- ”</u>

En forutsetning for at disse satsene anvendes er at man har sesonger med ”normale” forhold, dvs. at oppkjøringen er gjennomført i tråd med de vedtatte planer. Ved endrete vilkår for de økonomiske rammene for arbeidet kan satsene for kategori B, C og D justeres forholdsvis.

III.4.3 Driftsavtaler/tilskudd til områder hvor det er private løypelag.

- * I områder hvor det etableres private løypelag inngår kommunen særskilte driftsavtaler med løypelaget, som da overtar det totale ansvaret for drift og vedlikehold av sti- og løypenettet i området.
- * Størrelsen på det årlige tilskuddet fra kommunen fastsettes i avtalen som inngås. - Som et utgangspunkt legges til grunn ”vanlige” tilskuddsatser for oppkjøring av skiløypene i området med et påslag på 40 %. I tillegg vurderes lengden på stinettet som skal vedlikeholdes.
- * Løypelagene skal hvert år (uoppfordret) sende inn revidert regnskap til Nore og Uvdal kommune.

III.4.4 Tilskudd til sommerstinettet

- * Til generelt vedlikehold (rydding, merking) av stinettet, vil det etter innrapportering fra de lokale utvalgene om utført arbeid, bli gitt et tilskudd på kr. 500,- pr km. En enkelt strekning vil kunne få tilskudd max hvert tredje år.

III.4.5 Tilskudd utover ordinær drift/prosjekt

- * Det kan søkes om tilskudd til større utbedringsarbeider både i skiløypetrasèene og i stinettet, så som til omlegging/utvidelse av trasèer, grøfting, planering, legging av stikkrenner etc.
- * Det kan søkes om midler til investeringer, så som f.eks. tilskudd til innkjøp av nødvendig utstyr som utvalgene selv ikke har midler til å kunne finansiere.
- * Sti- og løypenemnda vurderer søknadene, før de behandles av Hovedutvalget NMK. Søknadsfrist er 1. mai hvert år

III.4.6 Tilskudd til investeringer i løypeprepareringsutstyr

Behovet for nytt og bedre løypeprepareringsutstyr er stort og vil øke i årene framover.

Kommunestyret har allerede vedtatt en tilskuddsordning for investeringer til større prepareringsutstyr (løypeprepareringsmaskiner). Til nå har tre idrettslag/sti- og løypeutvalg og et løypelag fått innvilget kommunale midler via denne ordningen til 1/3-dels finansiering

Målet bør være at alle områdeutvalg/løypelag som ønsker det, ved utgangen av 4-årsperioden kan disponere egen løypeprepareringsmaskin

Midler til slike tilskudd finansieres over næringsfondet. Sti- og øypnemnda og Hovedutvalget NMK vurderer søknadene, før de behandles i kommunestyret.

III.5. INFORMASJON

Et godt informasjonsopplegg med hensyn til hvilke stier, skiløyper og sykkelveier som finnes i kommunen er meget viktig, og særlig i en reiselivskommune som Nore og Uvdal. I tillegg til at selve skiltingen av hver enkelt sti, løype og sykkelvei er viktig, bør nå også informasjon og skilting av "serverdigheter" som kan oppleves på turen etter hvert prioriteres.

Ikke minst vil god informasjon vinterstid om vær og føreforhold og om og hvilke skiløyper som til enhver tid er oppkjørte, være biten som avgjør om kommunen oppfattes som en "proff" turistkommune eller ikke. Det er derfor svært viktig at samarbeidet med turistkontor/næringsutviklingsselskap styrkes og videreutvikles, og at man finner fram til gode informasjonsmodeller som fungerer tilfredsstillende ikke minst på dette feltet.

Mål for informasjonsarbeidet:

- ☺ **Nore og Uvdal kommune skal ha et godt informasjonsopplegg med hensyn til hvilke stier, skiløyper og sykkelveier som er skiltet og merket, og hvilke løyper som er preparerte.**
- ☺ **Arbeidet med merking og skilting av sti- og løypenettet samt oppsetting av nødvendige informasjonstavler videreføres etter behov, i samarbeid med næringssekskapet.**
- ☺ **Arbeidet med å få produsert bedre kart/informasjonsmaterieil til bl.a. informasjonstavlene intensiveres.**
- ☺ **Kommunen vil bidra til at det for merking av skiløypene utvikles et "kode-system" som gjør det enklere for brukerne å orientere seg løypenettet, og et kart/informasjonsystem som muliggjør bruk av GPS og internett.**
- ☺ **I arbeidet med å få laget skilt, info-tavler etc. benyttes fortsatt lokale leverandører, så langt dette lar seg gjøre.**

III.6. KULTURMINNER

I Nore og Uvdal kommune har det i mange år blitt arbeidet med en kulturminneplan. Vi er en kommune med en stor kulturrikdom, og et stort antall bevaringsverdige bygninger preger bygd og tettsted. Fornminner finner vi både i utmark og innmark. Det er spor etter menneskers gjøren og laden fra tider lenge før noe kunne kalles Norge og fram til i dag.

Vi har alle et ansvar for å videreformidle denne kulturarven. Spesiell merking og skilting i tilknytting til sti- og løypenettet i kommunen, kan også bidra positivt til dette.

2009 er av regjeringen utpekt som et kulturminneår. Dette bør absolutt stimulere til økt fokus også på lokale kulturminner i vår kommune.

Mål for skilting av adkomst til kulturminner:

- ☺ **Arbeidet med å skilte stier og veier til spesielle kulturminner foretas med utgangspunkt i Kulturminneplan for Nore og Uvdal.**

III. 7 PARKERING

I vintersesongen er parkering langs veiene ved de mest populære utfartsstedene i perioder et betydelig problem. Dette er særlig en utfordring i vinter- og påskeferie.

Nore og Uvdal kommune har etablert et samarbeid med Statens vegvesen, turistbedrifter og grunneiere for å komme fram til en god løsning. Dette må videreutvikles i årene framover.

Mål for parkering:

- ☺ **Nore og Uvdal kommune vil arbeide for å bedre parkeringsmulighetene ved de mest populære utfartsområdene vinterstid.**

